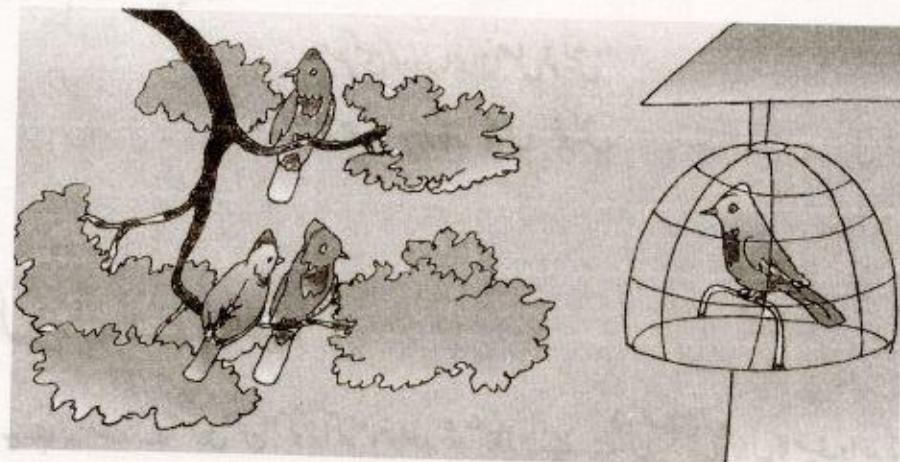

(۱۲) درس چهاروہم

نوحہ بلبلان بر جدائی دوست

(فعل مستقبل مجهول)

معجم		حاضر		غائب	
جمع	واحد	جمع	واحد	جمع	واحد
آوروہ+خواهد شد	آوروہ+خواہید شد	آوروہ+خواہی شد	آوروہ+خواہم شد	آوروہ+خواهد شد	آوروہ+خواہند شد
آوروہ خواهد شد	آوروہ خواہید شد	آوروہ خواہی شد	آوروہ خواہم شد	آوروہ خواهد شد	آوروہ خواہند شد
ہم سب لائے جا کیں گے	میں لا یا جاؤ نگا	تم سب لائے جاوے گے	تو لا یا جائے گا	وہ سب لائے جا کیں گے	وہ لا یا جائے گا

چند بیلان بر درختی بازیهای کردند که صیاد آمده از آنها یکی را گرفته و قفس انداخت با خود بر دلجهای دیگر از این ماجرا غمگین شده، قیاس می کردند که صیاد نوای مارا هم پطور و قفس خواهد انداخت خواهند کرد سپس دوست من را ازین دیرانه بآبادی آورده خواهد شد - پس از ساعتی بچه ها بگرفتند که خواهند کرد - سپس دوست من چیزی خورانیده خواهد شد - اگر چه در قفس همه چیزهای ضرورت های کنانیده خواهد شد - اما دوست ها و این چنین زاره ای را اندیشه برخود ملامت خواهد کرد و از آزادی محروم مانده از آوازهای خویش صیادر ارجمند نه خواهد کرد - سپس هم نوایان این بلبل بیت ذیل مولانا را خوانده پریدند -

”هر کسی کو دور مانداز اصل خویش“

باز جو یه روزگار وصل خویش

مستقبل مجہول بنانے کا قاعدہ:

یہ ہے کہ مصدر کے آخری ”ن“، ”کوگرا کر“، ”خواهد شد“، ”جوڑ دینے“ سے فعل مستقبل مجہول کا صبغہ واحد غائب بن جاتا ہے۔ جیسے: آوردن مصدر سے آورده خواهد شد (وہ لایا جائے گا) پھر خواهد کے ”ذ“ کو گرا کر بقیہ علامات (ند، ی، ید، م، یم) جوڑ کر گروان مکمل کرتے ہیں جیسے: آورده خواهد شد، آورده خواهند شد، آورده خواہی شد، آورده خواهید شد، آورده خواهم شد، آورده خواہیم شد۔

کچھ مصادر اور ان سے بننے والے فعل مستقبل مجہول

آوردن	(لانا)	آورده خواهد شد
خورانیدن	(کھلانا)	خورانیده خواهد شد
آگاہیدن	(آگاہ کرنا یا بخبر کرنا)	آگاہیده خواهد شد

جذبائیدہ خواهد شد	(حرکت دینا)	جذبائیدن
نگاہداشتہ خواهد شد	(حفاظت کرنا)	نگاہداشتن

مشکل الفاظ کے معانی:

معانی	الفاظ
شکایت، رونا پیٹنا	نوحہ
شکاری	صیاد
دوسرा	دیگر
واقعہ	ماجرہ
ہم آواز، ساتھی	ہم توہا
قید، پیڑزا	قفس
کس طرح	چطور (چہ + طور)
تیار کرنا، فراہم کرنا	مبیا
وہی، غمگین	رنجیدہ
اپنی اصل یا بنیاد	اصل خوبیش
دور ہوا	دردمندہ
از گئے	پریدند

تمرین:

- بلبلوں کے ساتھ کیا معاملہ پیش آیا؟
- شکاریوں نے ببل کے ساتھ کیا سلوک کیا؟
- کرون سے فعل مستقبل مجبول کی گردان لکھئے اور معنی بھی۔

-۴ فعل مستقبل مجہول بنانے کا قاعدہ لکھئے!

-۵ سبق میں دوسرے افعال کو ڈھونڈ کر لکھئے۔

-۶ درج ذیل الفاظ کے معنی لکھئے۔

پھور	قفس	صیاد
شادمان	ساعتی	پس

•••••

درس پانزدهم (۱۵)

سیر مقامات سیاحت بہار

(اسم مفعول) (مقبرہ شیرشاہ)

حیده و فریدون هر دو خواهر و برادر بودند و از ولی به سرزمین بہار برای جهانگردی و دیدن مقامات سیاحت بہ استان بہار آمدند. بھتیجی پتارخت گشادند. او لیں روز آنہا خانہ مدور (گول گھر) را دیدن کر وند. قیاس بلندی آن کر وند بہ پس دیدن مسجد شیخی و گورودوارا (عبادت خانہ کیکھا) رفتند. پس بازگشت بھتیجی ماندگار شدند. روز دیگر آنہا بہ راجکیر رفتہ مقامات مقدسہ دین بودائی را دیدند. روز سوم آنہا بہ سہرام رفتند و آرام گاہ شیرشاہ را دیدند بعد ازان دربارہ اسین مقبرہ چھٹ پہلوک بے سبک تعمیر افغانان ترک ساخته شده بود با ھم گفتگو کر وند. روز چهارم آنہا بہ زیارت آرام گاہ شیخ شرف الدین احمد بیکی نمیری رحمۃ اللہ علیہ بہ شہر بہار شریف رفتہ یک روز

آنچا اقامت کر دند۔ پس از این زیارت آنہا بے شہر گیا رفتہ و مختلف مراکز معبد حای بودائی (ویہارها) را در نظرداشت مقامی بنام بوئی رخت سفر بستند۔ آنجا برکوئی بنام مندار محل معابد هندوان و چینہا را دیدہ بے پنا باز آمدہ ہردو برائی دھلی سفر ورزیدند۔

راہنمائی:

اسم مفعول کی تعریف:

اسم مفعول اسم مشتق کی ایک قسم ہے اور یہ مصدر سے بنتا ہے۔ جیسے خوردن سے خورده اس سے مفعولی معنی معلوم ہوتا ہے۔

اسم مفعول بنانے کا قاعدہ:

یہ ہے کہ مصدر کے آخری نون کو گرا کر ”ه“ جوڑ دینے سے اسم مفعول بن جاتا ہے۔ جیسے خوردن سے خورده آوردن سے آورده۔

چند مصادر اور ان سے بننے والے اسم مفعول

دیدن	(دیکھنا)
ماندن	(رہنا)
بازگشتن	(واپس لوٹنا)
رسیدن	(پہنچنا)
رسانیدن	(پہنچانا)

مشکل الفاظ کے معانی:-

<u>معانی</u>	<u>الفاظ</u>
ریاست، صوبہ	استان
بہن	خواهر
بھائی	برادر
تفصیل کی جگہ	مقامِ سیاحت
ہوٹل	حتل
سفر کا سامان	رخت سفر
اندازہ لگانا	قیاس کردن
بودھ نمہب	دین بودائی
طرز	سُبک
مقبرہ	آرامگاہ
اس کے بعد	سپس
عبادت کرنے کی جگہیں، عبادت خانے	معابد حما
آنجا (آن + جا)	کوہ
وہاں، اس جگہ	پہاڑ
سفر اختیار کرنا	سفر و رزیدن

تمرین:

- بہار کے چند سیاحتی مراکز کے بارے میں چند جملے لکھتے۔
- بودھ نمہب کے بارے میں پانچ جملے لکھتے۔
- بہار شریف اور حضرت شرف الدین احمد تیکی منیری کے بارے میں لکھتے۔
- اسم مفعول کی تعریف کیجئے اور مثال دیجئے۔

- ۵ اسم مفعول بنانے کا قاعدہ لکھئے۔
- ۶ آوردن مصدر سے ماضی مطلق مجہول کی گردان لکھئے۔
- ۷ اسم مفعول سے الگ پانچ افعال سبق میں تلاش کر کے لکھئے۔
- ۸ درج ذیل فارسی جملوں کا اردو میں ترجمہ کیجئے۔

حیدہ و فریدون ہر دو خواہرو برادر بودند۔ او از حلی بہ سر زمین بہار برائی دیدن مقامات سیاحت آن آمدہ و در هتل پتارخت کشادند اولین روز آنہا خانہ مدور (گول گھر) را دیدن کر دند و قیاس بلندی آن کر دہ۔ بہ دیدن مسجد سنگی و گور و دوارہ رفند۔

درس شانزدهم ^(۱۶)

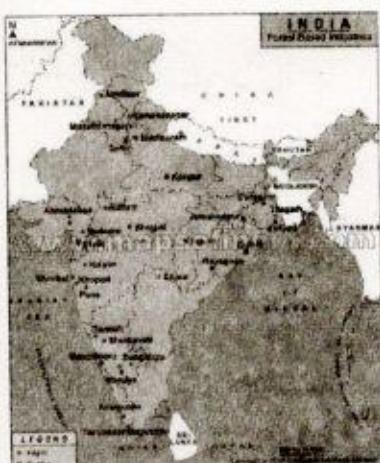
جغرافیائی هند در تظریر سیاح خارجی

(اسم مصدر)

دو سیاح تازی برای دیدن گهواره داش و حکمت و آشنا کی یافتن از جغرافیائی هند به هند آمدند. اول آنها از مرزها و آرکش وزیبا کش این سرزمین آشنا شدند که رقبه این سرزمین تقریباً ۳۲۰ میلیون و دویست هزار و هشتاد و هزار (۳۲۰،۰۰۰،۸۰) کیلومتر مربع است از شمال تا جنوب طول این کشور ۳۴۰۰ کیلومتر (سی و دو هزار) کیلومتر و از غرب تا شرق ۲۹۰۰ کیلومتر (k.M) پیوسته شده است.

پیست و هشت ریاست در هند وجودی دارد که همه آنها اداری کشش افزون تراز یک دیگر شناخته شده است در

شمال این گھوارہ دانش کشور ہای چین و نیپال و بوتان وور مغرب آن پاکستان و در جنوب شری لانکا و در مشرق مرز ہای بانگلادیش وجود دارد۔ آنہا تیز از رسمہای جامعہ هندی و ثقافت مشترک هندو اسلامی آشنا کی یافتند۔ سچس این دو سیاح تازی از جغرافیائی هندو فرہنگ این سر زمین آشنا کی یافتہ رہ سار کشور خودشان شدند۔

راہنمائی:

اسم مصلد ریا حاصل مصلد ریا:

حاصل مصلد ریا اسم مصلد ریا مشتق کی ایک قسم ہے، اسی مصلد ریا حاصل مصلد ریا وہ اسم مشتق ہے جو مصلد کے معنی کے حاصل کو بیان کرے۔ اسی مصلد ریا مصادر سے ہی مشتق ہوتے ہیں۔

چند ریاضا در اور ان سے بننے والے حاصل مصلد ریا:

آرام	(آرام کرنا)	آرامیدن
خواہش	(چاہنا)	خواہمن
آغاز	(شروع کرنا)	آغازیدن
پیمائش	(نپنا)	پیمودن
کشش	(کھینچنا)	کشیدن
پرش	(پوچھنا)	پرسیدن
جتو	(ڈھونڈنا)	جتمن
آراش	(سجانا)	آراستن

مشکل الفاظ کے معانی:-

<u>معانی</u>	<u>الفاظ</u>
گھومنے والا، تفریح کرنے والا	سیاح
عربی یعنی عرب نسل سے متعلق	تازی
مرکز	گہوارہ
علم و حکمت	دانش
واقفیت حاصل کرنا، جان پہچان ہونا	آشنائی یافتہ
نجاوٹ	آرائش
خوبصورتی	زیبائش
اتر	شمال
دکھن	جنوب
چھپم	مغرب
پورب	شرق
نام	پیاس
اٹھائیس (۲۸)	پیست و ہشت
جتنی لمبائی اسی قدر چوڑائی	مرلع
ملک	کشور
بڑا دارہ، سماج، معاشرہ	جامعہ
روانہ ہو گئے	رہ سپارشندہ

تمرین:

- ۱- ہندوستان کا جغرافیہ پانچ جملوں میں بیان کیجئے۔
 - ۲- ہندوستان کے چاروں طرف کون کون سے مالک واقع ہیں ان کے نام لکھئے۔
 - ۳- ہندوستان کے جغرافیہ کو جانے کے لئے سیاح آئے تھے اور کیا لے کر گئے؟
 - ۴- اسی مصدر کی تعریف کیجئے اور مثالیں دیجئے۔
 - ۵- درج ذیل مصادر سے اسی مصدر (حاصل مصدر) بنائیے۔
- آرستن جستن خواستن
پیمودن جنمیدن آغازیدن

۶- درج ذیل الفاظ کے معنی لکھئے۔

شمال، جنوب، مشرق، مغرب، کشور، پیاس، جامعہ، داش، گوارہ

۷- درج ذیل اردو جملوں کا فارسی میں ترجمہ کیجئے۔

- ہماراٹن ہندوستان ہے۔ گنگا بڑی ندی ہے۔ ہمایہ سب سے اوپر پہاڑ ہے۔
 قرآن مجید خدا کی آخری کتاب ہے۔ یہ کتاب رمضان المبارک میں اتری تھی۔
 دھلی ہندوستان کی راجدھانی ہے۔

درس هفدهم (۱۷)

فصل‌های ایران و هند

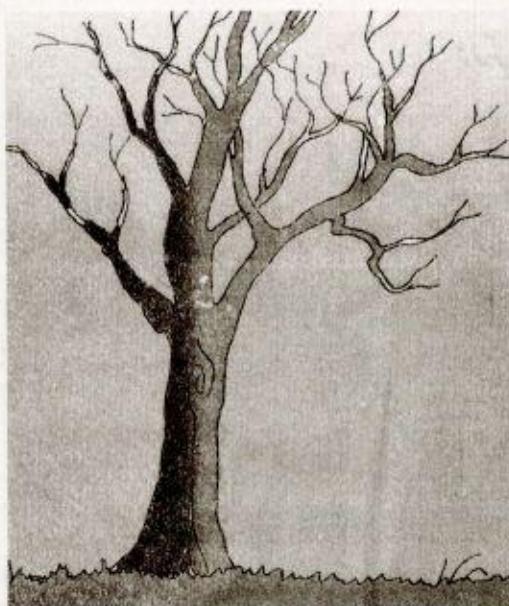
(فصل اخباری)

در ایران چهار تا فصل به شماری روند، آنها نام فصل بهار و فصل تابستان و فصل زمستان و فصل پائیز یا خزان معروف است. اما فصل باران یا بریشگال در ایران وجود ندارد. ماه حای فروردین و آردی بهشت و خرداد مانند هند فصل بهار ایران شروع می‌شود، در بهار هوای کم گرم می‌شود و درختها پر از برگ‌های تازه و شگوف‌هایی شود. عید نوروز، روز اول ماه فروردین و فصل بهار ایران می‌باشد.

پس از فصل بهار در ایران مانند هند فصل تابستان می‌آید تیر و مرداد و شهریور ماه‌های فصل تابستان است. در تابستان هوای گرمتر می‌شود. در فصل تابستان واداره‌های علی‌اکبر ایران تعطیل می‌شود و راین فصل بسیار از میوه‌هاییافت می‌شود. گذشت از فصل تابستان فصل پائیز یا فصل خزان مانند هند در ایران می‌آید. ماه حای نام مهر و آبان و آذر در شمار فصل پائیز می‌آید. در پائیز برگ‌های درختان زرد می‌شود و می‌ریزد. بسیاری از کشاورزان درین فصل گندم و جوی کارند روز

اول ماہ مہر دیستان حادر ایران بازمی شود۔

در ھند پس از فصل تابستان فصل بر شگال یا فصل باران می آید وی در ایران فصل زمستان می آید۔ ماہبھای دی و بہمن و اسفند در فصل زمستان بشمار می آید۔ درین فصل آفتاب نرم و خوشنگوار می شود و در بعضی جاها دیستان بستہ می شود۔ در ایران در زمستان باران و برف می بارد۔

فعل اخباری:

فارسی کے جملہ خبر یہ میں جب کوئی فعل کوئی طرح آئے کہ اس سے کوئی خبر معلوم ہوتا ہے فعل اخباری کہتے ہیں۔ واضح ہو کہ فعل لازم اور فعل متعدد دونوں ہی فعل اخباری ہوتے ہیں جیسے: آفتاب برآمد (سورج طلوع ہوا) احمد انہ خورد۔ (احم نے آم کھایا) محمود خوابید۔ (محمود سو گیا)

مشکل الفاظ کے معانی:

معانی	الفاظ
موسم	فصل
گرمی کا موسم	تابستان
جاڑے کا موسم	زمستان
پت چھڑ کا موسم	پائیز
لیکن	امنا
بارش	باران
برسات	بر شگال
طرح	مانند

زیادہ گرم	گرمنٹ
اسکول	دبستان
چھٹی	تعطیل
پھل	میوہ
پتا	برگ
پیلا	زرد
کسان	کشاورز
گیہوں	گندم
کھلتا ہے	بازی شود
پت جھڑ	خزان

تمرين:

- ۱ ایران میں کتنے موسم ہوتے ہیں ان کے نام لکھئے۔
 سشی سال کے مہینوں کے نام لکھئے۔
- ۲ گری کے موسم میں ایران میں کون سے مہینے ہوتے ہیں؟
- ۳ فعل اخباری کی تعریف کیجئے اور مثال دیجئے۔
- ۴ خوردن مصدر سے ماضی هکایہ کی گردان لکھئے۔
- ۵ درج ذیل الفاظ کے معانی لکھئے۔

مانند	برشگال	تعطیل	میوہ
برگ	کشاورز	گندم	

۶۔ درج ذیل اقتباس کا اردو میں ترجمہ کیجئے

در ایران چهار تا فصل بساماری روں۔ آنہاراہنام فصل بہار و فصل تابستان و فصل زمستان و فصل پائیزی گویند۔ اما فصل باران در ایران نہیں شود۔ در ہند پس از فصل تابستان فصل برشگال می آید۔ بسیاری از کشاورزان در فصل پائیز گندم و جوی کارند۔

درس صیغہ دھم (۱۸)

حکایات گلستان

(۱) حکایت:-

لقمان را گفتند ادب از کجا آموختی؟ گفت! از بی ادبان، هرچهار ایشان در نظرم ناپسند آماد آن پر حیز کردم

(۲) حکایت:-

یکی از صالحان بخواب دید پادشاهی را در بہشت پارسا کی را در دوزخ۔ پرسید که موجب درجات آن چیست و سبب در رکات آن چه که مردم بخلاف آن می پنداشند۔ ندا آمد که این پادشاه به ارادت درویشان در بہشت است۔ و این پارسا تقریب پادشاهان در دوزخ۔

(۳) حکایت:-

دزوی بخانہ پارسا کی درآمد چندان که طلب کرد چیزی نیافت۔ دل تنگ شد۔ پارسا را خبر شد۔ یعنی کہ برآں خفته بود۔ در را وزدانداخت تا محروم نشود۔

راہنمائی:

شامل انصاب تینوں حکایتیں شیخ سعدی شیرازی کی شہر آفاق تصنیف "گلستان" سے مأخوذه ہیں۔ فارسی ادب کی تاریخ میں شیخ سعدی کی شخصیت ایک چند ارتارے کی طرح ہے۔ سعدی شیرازی ہمہ جہت شخصیت کے مالک تھے

وہ بیک وقت فارسی کے قادر الکلام شاعر بھی تھے اور ایک صاحب طرز نظر نگار بھی، اس کے علاوہ اپنے وقت کے صاحب نسبت صوفی بھی۔ سعدی کی فارسی شاعری کا مجموعہ ”کلیات سعدی“ اور ایک مشنوی ”بوستان“ ہے۔ گلتان سعدی ایک ایسی کتاب ہے جو نظم ملی ہوئی نثر ہے۔ گلتان میں سعدی نے انسان کی عملی زندگی سے متعلق بہت ساری کارآمد باتیں حکایتوں کی شکل میں پیش کی ہیں بعض حکایات تو ایسی ہیں جن کے چند فقرہوں میں ہی بہت بڑی بات کہہ گئے ہیں۔ شامل نصاب حکایات اسی سلسلے کی ایک کڑی ہیں، یہی وجہ ہے کہ گلتان کو عالمی ادب میں اہم مقام حاصل ہے۔

مشکل الفاظ کے معانی:

الفاظ	معانی
حکایات	واقع، کہانی (حکایت کی جمع)
کہ	کون، کس
آموختی	تو نے سیکھا
صرچہ	جو کچھ
ایشان	یلوگ
ازان (از+آن)	اس سے
صالخان	نیک لوگ (صالح کی جمع)
موجب	وجہ
پارسا	متقی، پرمیزگار
چست (چ+است=چست) کیا ہے؟	درکات
آواز	برے درجے یا تنزلی
درویش	آواز
فقیر	درویش
چور	دزو
باقرب	قربت سے

کمل	گلیم
چنان کہ	چندان کہ
ما یوں ہوا	دل تنج شد

مشقی سوالات:

- شیخ سعدی کی شخصیت سے اپنی واقفیت کا اظہار کیجئے۔
- کتاب ”گلستان“ کے بارے میں پانچ جملے لکھئے۔
- نصاب میں شامل حکایتوں میں دوسرا حکایت کا مفہوم لکھئے۔
- بے ادبیوں سے ادب سکھنے کا مطلب کیا ہے؟
- چور کے ساتھ پارسائے کیا سلوک کیا؟
- قوسین میں دیئے گئے الفاظ سے خالی جگہوں کو بھریجئے:
لہمان را کے ادب از کر گفت از کروم
حر چا ز ایشان در نا پسند آمد کروم
(نظرم، آموختی، گفتند، بی ادبیان، ازان)

- درج ذیل فارسی جملوں کے اردو میں ترجمہ کیجئے؟

دزدی بخانہ پارسائی در آمد چندان کر طلب کرد چیزی نیافت دل تنج شد
پارسار اخبار شد۔ ٹھیکی کہ برآن خفتہ بود در را و دز دانداخت تا خروم نشود۔

- قوسین میں دیئے گئے الفاظ سے صحیح جواب چن کر لکھئے!

- (الف) یکی از بخواب دید (صالخان، ناصحان)
- (ب) دزدی بخانہ در آمد (پادشاہی، پارسائی)
- (ج) چندان کر طلب کرد نیافت (چیزی، دولتی)
- (د) ٹھیکی کر خفتہ بود (در آن، برآن)

درس نوزدهم^(۱۹)

برزويه

(آشاتی فعل)

برزویه پژوهشک ایران بود. در حدود هزار و چهارصد و پنجاه سال پیش زندگی می‌کرد. او در زمان اتوشیر و ان عادل زیست، اتوشیر وان کی از بزرگترین پاشاها نیز ایران بوده است.

انوشیروان برزویه را به هنر فرستاد تا کتابهای پژوهشکی و اخلاقی و دیگر را به ایران بیاورد. برزویه چند تا کتابهای آورده است کی از آنها کتاب "کلیله و دمنه" امروزه بوده است. برزویه این کتاب را به زبان پهلوی ترجمه کرد. عبداللہ بن المقفع از پهلوی به زبان عربی ترجمه کرد. سپس از زبان عربی به زبان فارسی ترجمه شده.

راہنمائی:

فعل مثبت:

اس فعل کو کہتے ہیں کہ جس سے کسی کام کے ہونے یا کرنے کی خبر معلوم ہو جیے: زید قلم آورد۔ من آب خوردم۔ ان دونوں فقروں میں سے پہلے فقرہ میں زید کے قلم لانے کا اقرار ہے اور دوسرا فقرے میں میرے پانی پینے کا اقرار ہے اس لئے "آورد" اور "خوردم" تواعد کے اعتبار سے فعل مثبت ہیں۔

چند مصادر سے افعال اشباتی:

ماضی مطلق واحد غائب	آمدن	(آنا)
ماضی قریب واحد غائب	رفتن	(جانا)
"	کردن	(کرنا)
ماضی بعید "	گفت	(کہنا)
"	شنیدن	(سننا)
ماضی شکیہ "	گرفتن	(لینا، پکڑنا)
"		

مشکل الفاظ کے معانی:

اللفاظ	معانی
برزودیہ	نوشیروان کے دربار کا مشہور حکیم و دانشور
پڑشک	طبیب یا معانج
درحدود	لگ بھگ، تقریباً
چنگاہ	پیپاس

آگے، پہلے	پیش
النصاف و ر	عادل
(بزرگ + ترین) سب سے بڑا	بزرگترین
بھیجا	فرستاد
حکمت، طبابت	پرشکلی
فارسی کی ایک مشہور اخلاقی کتاب کا نام ہے، جو مسکرات زبان کی کتاب خوشخبرہ کا ترجمہ ہے	کلیلہ و دمنہ
ایران قدیم کی زبان کا نام ہے	پہلوی
اس کے بعد	پس
زندگی گذارتا تھا	زندگی می کرد

تمرین:

- ۱- نو شیر والا کے بارے میں چند جملے لکھئے۔
- ۲- بُرزویہ کون تھا، وہ ہندوستان کیوں آیا تھا؟
- ۳- کلیلہ و دمنہ کا موضوع کیا ہے اور یہ کس کتاب کا ترجمہ ہے؟
- ۴- فعل اثبتی کی تعریف کیجئے اور مثال دیجئے۔
- ۵- نوشن مصدر سے ماضی بعید معروف کی گردان لکھئے۔
- ۶- درج ذیل الفاظ کے معانی لکھئے۔

پرشک	چنگاہ	پیش
پس	عادل	حدود

۷- درج ذیل فارسی جملے کا اردو میں ترجمہ کیجئے

برزویہ پرشک ایران بود۔ در حدود ۱۰۰۰ اردو چہار صد و پنجاہ سال پیش زندگی می کرد۔ اور زمان انو شیروان عادل بود۔ انو شیروان کی ایک بزرگترین بادشاہان ایران بودہ است۔

••••

درس بیستم (۲۰)

درخت

(افعال منفی و اشباعی)

من چیستم که نبی من دنیا صفا ندارد
 هر جا که من نباشم آب و هوای نه ندارد
 از خاک درمی آیم یک تن هزار حادست
 آنگشت های پایم بیش از هزار حاست
 پایم به سینه خاک دستم برآفتاب است
 در این جهان خوراکم خاک و هوای آب است
 هم جان آدمی زاد هم شادی زیستم
 باخزی و شادی آبادی زیستم

(محمود کیانوش)

راہنمائی:

فعل منفی اور فعل اثبتی:

جس فعل سے کسی کام کے کرنے یا ہونے کی خبر معلوم نہ ہو اسے فعل منفی کہتے ہیں۔

جس فعل سے کسی کام کے کرنے یا ہونے کی خبر معلوم ہو اسے فعل اثبتی کہتے ہیں جیسے "داشت" (اس نے رکھا) خورد (اس نے کھایا) داشت اور خورد فعل اثبتی ہیں۔ "نداشت" (اس نے نہیں رکھا) خورد (اس نے نہیں کھایا) اس میں نداشت اور خورد فعل منفی ہیں۔

فعل منفی بنانے کا قاعدہ:

کوئی بھی فعل اپنے آپ میں فعل اثبتی ہوتا ہے۔ فعل اثبتی کے شروع میں "ن" جوڑ دینے سے وہ منفی بن جاتا ہے۔ جیسے اور پر کی مثالوں میں نداشت سے نداشت اور خورد سے خورد وغیرہ۔

مشکل الفاظ کے معانی:

<u>معانی</u>	<u>الفاظ</u>
میں کیا ہوں	من چستم
صفائی	صفا
نہیں رکھتا ہے	ندارد
جس جگہ کہ	ھرجاکہ
مٹی	خاک
جسم، تن	تن
انگلی	انگشت
پاؤں	پا
اس دنیا میں	درین جہان

آدمی کا بچہ، انسان

آدمیزاد

خوشی

خوشی

خوشی

شادی

تمرین:

۱۔ اس نظم میں شاعر کیا کہنا چاہتا ہے مختصر لکھئے۔

۲۔ درختوں کی ماحولیاتی اہمیت بیان کیجئے۔

۳۔ اس نظم کے شاعر کا نام بتاتے ہوئے اشعار کی تعداد بتائیے۔

۴۔ فعل منفی اور فعل مثبت کی تعریف کیجئے اور مثالیں دیجئے۔

۵۔ درج ذیل الفاظ کے معنی لکھئے۔

حرجا کہ من جیسم آدمیزاد شادی

انگشت تن

درس بیست و یکم (۲۱)

ماه‌های قمری اسلامی و مشمی ایرانی (پارسی)

ماه‌های قمری سال اسلامی:

(۱) محرم	(۲) صفر	(۳) ربیع الاول
(۴) جمادی الاول	(۵) جمادی الثانی (جمادی الآخر)	(۶) ربیع الثانی (ربیع الآخر)
(۷) رجب	(۸) شعبان	
(۹) رمضان	(۱۰) شوال	(۱۱) ذی قعده
		(۱۲) ذی الحجه

محمد خشتنین ماه قمری است - تاریخ دهم این ماه حضرت امام حسین علیه السلام در میدان کربلا شهادت یافت - ما ربیع الاول ماه سوم هجری است درین ماه حضرت محمد صلی الله علیه وسلم در شهر مکه متولد شد - ماه رمضان نهم ماه قمری است در ما

رمضان روزه داشتن فرض است کیم شوال روز عید الفطر است. شوال ماه و هم سال قمری است، ذی الحجه ماه دوازدهم سال هجری است روز دهم ذی الحجه روز عید الحجه یا عید قربان است.

ماه‌های شمسی سال ایرانی (پارسی)

تیر	خرداد	فروردین	آردي بهشت
آبان	مهر	مرداد	شهریور
اسفند	بهمن	آذر	دی

ماه‌های سال شمسی ایران در معتقدان دین زردشتی روانج دارد. در سال شمسی چهار فصل می‌شود و هر فصل سه ماه دارد. هر سه ماه فصل بهار و دو ماه تابستانی و یک روزدار دوشش ماه دیگر دارایی کی روزه دارد است ولی ماه آخرین سال شمسی بنام اسفند دارایی پیست و هشت یا هشت و نه روز است در جدول زیرین این را شرح داده شده است.

ماهی انگلیسی	روز	ماه	شمار	فصل
۱۳۲۱ مارس (مارس) ۱۲۰ آوریل (اپریل)	۳۱ دن	فروردین	۱	بهار
	۳۱ دن	آردي بهشت	۲	
	۳۱ دن	خرداد	۳	
۱۳۲۲ آوریل (اپریل) ۱۲۱ می (می)	۳۱ دن	مهر	۴	تابستان
	۳۱ دن	شهریور	۵	
	۳۱ دن	دی	۶	
۱۳۲۳ می (می) ۱۲۲ تیر (جون)	۳۱ دن	تیر	۷	Summer
	۳۱ دن	مرداد	۸	
	۳۰ دن	شهریور	۹	
۱۳۲۴ سپتامبر (ستمبر) ۱۲۳ آگوست (آگوست)	۳۰ دن	مهر	۷	خزان
	۳۰ دن	آبان	۸	
	۳۰ دن	آذر	۹	
۱۳۲۵ نوامبر (نویمبر) ۱۲۴ نوامبر (نویمبر)	۳۰ دن	دی	۱۰	زمتان
	۳۰ دن	بهمن	۱۱	
	۳۰ دن	اسفند	۱۲	
۱۳۲۶ فوریه (فوریه) ۱۲۵ مارس (مارس)	۳۰ دن	فروردین	۱	Winter
	۳۰ دن	آردي بهشت	۲	
	۳۰ دن	خرداد	۳	

راہنمائی:-

قری مہینوں کو ہجری میہنے بھی کہتے ہیں زمین کے چاروں طرف چاند کے گردش کرنے کی وجہ سے ان مہینوں کو قری مہینوں کے نام سے موسم کیا گیا ہے ہجری سنہ کا آغاز حضور صلی اللہ علیہ وسلم کی مکہ سے مدینہ منورہ ہجرت کے واقعہ سے ہوتا ہے۔ اسلام میں ہجری مہینوں کی اپنی ایک مذہبی اہمیت ہے اس لئے کہ اسلام کے پیشتر اکان کا انحصار چاند کے طلوع و غروب پر ہے۔

ایران میں قمری سن اور شمسی سن دونوں رائج ہیں قمری سن کا استعمال زیادہ تر سرکاری حیثیت سے ہوتا ہے۔ لیکن شمسی سن ایرانیوں کی قدیم تہذیبی شاخہ کی علامت ہے زرشکی مذہب میں شمسی سن کو ایک خاص مذہبی اہمیت حاصل ہے، شمسی سن کے ہر میہنے میں زرشکیوں کے بیہاں کوئی نہ کوئی تیوار اور جشن منایا جاتا ہے۔ جشن نوروز اور جشن سده اسی سلسلے کی اہم کڑی ہیں۔

مشکل الفاظ کے معانی:

الفاظ	معانی
ماہ	مہینہ
اقوام	(قوم کی جمع) ایک نسل کے لوگ یا ایک ملک کے لوگ
فصل	موسم
روز	دن
سی	(۳۰ تیس)
ولی	لیکن

سب سے آخر	آخرین
چاند	قر
پیدا ہوئے	متولد شد
سب سے پہلے	نخستین
(چارٹ) خاکر	جدول

مشقی سوالات:

- ۱۔ قمری مہینوں کا آغاز اور تعلق کہاں سے ہے؟
 - ۲۔ قمری مہینوں کے نام لکھیں۔
 - ۳۔ سشی مہینوں کے نام لکھیں۔
 - ۴۔ قمری مہینوں کی مذہبی اہمیت بیان کیجئے۔
 - ۵۔ ایران میں موسم بہار کن مہینوں میں آتا ہے اور کب سے کب تک رہتا ہے۔
 - ۶۔ سشی مہینوں کی مذہبی اہمیت بیان کیجئے۔
 - ۷۔ قمری اور سشی مہینوں کا فرق واضح کیجئے۔
-

وَنْدَے مَا تَرَمْ

شُجَّلَامْ سُقْلَامْ مَلْ تَعْ شِتَّيَّلَامْ،

شَسَّيْ-شِيَّاَمْ لَامْ مَا تَرَمْ

وَنْدَے مَا تَرَمْ !!

شُوبَهْر-جِيَوْتَنَا-پِلَكْت-يَا مَنِيَّمْ،

پُهْلَ-کُوْسِمَت-وُرْمَذَل-شُوهِنِيَّمْ

سُوْهَا سَنِيَّمْ، سُوْدَهْر بَهَا شِنِيَّمْ،

سُوكَهْدَادَامْ، وَرَدَامْ، مَا تَرَمْ !!

وَنْدَے مَا تَرَمْ !!

SEEMA-E-FARSI

Class-VII

قومی ترانہ

جن گن من آدھنایک جیہے ہے
بھارت بھاگیہ و دھاتا !
پنجاب سندھو گجرات مراٹھا
دراوزہ آنکل بنگ !

وندھیہ ہاچل بینا گنگا
اچل جل دھی ترنگ !

تو شہ نامے جاگے،
تو شہ آشش مانگے،
گاہے تو جے گا تھا !
جن گن منگل ڈائیک جیہے ہے
بھارت بھاگیہ و دھاتا !
جیہے، جیہے، جیہے،
جیہے جیہے جیہے، جیہے !

शैक्षिक सत्र-2011-12

سیما-ए-فارسی ور्ग-7

نی:شुलک ویتارण ہے

आवरण مुद्रण : مئو ماؤ بھگوتی پرس, پٹنا - 13 د्वारा مुद्रित